

CONSILIUL
Municipal Ungheni

**NOTA
INFORMATIVĂ
LA PROIECTUL
BUGETULUI
mun. UNGHENI
PE ANUL**

2025

1. INTRODUCERE

În atenția consilierilor municipali , conducătorilor de instituții publice finanțate din bugetul municipal și societății civile se propune spre examinare și discuții proiectul bugetului mun. Ungheni pe anul 2025

Prezenta notă informativă oferă detalii cu privire la structura bugetului municipiului Ungheni pentru anul 2025 și conține principalele descrieri ale particularităților elaborării proiectului de buget.

Proiectul bugetului municipal pe anul 2025. este elaborat conform prevederilor Legii nr. 397-XV din 16 octombrie 2003 privind finanțele publice locale, cu modificările și completările ulterioare, Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181 din 25 iulie 2014, Legii nr.436-XVI privind administrația publică locală și altor acte normative, care reglementează aspectele bugetar-fiscale.

La baza proiectului de buget pentru anul 2025 a stat regula bugetar-fiscală stipulată în Legea Finanțelor Publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181 din 25 iulie 2014, cadrul bugetar pe termen mediu precum particularitățile privind elaborarea de către autoritățile administrației publice locale a proiectelor bugetelor locale pentru anul 2025 și a estimărilor pe anii 2026-2027 comunicate prin circulara Ministerului Finanțelor nr.06/2-07-58 din 15.08.2024. Proiectul bugetului municipiului Ungheni pentru anul 2025 a fost elaborat în baza setului metodologic privind elaborarea ,aprobarea și modificarea bugetului probat prin Ordinul Ministerului Finanțelor a RM nr.209 din 24,12,2015. La estimarea bugetului pentru anul 2025 s-a ținut cont de prognoza resurselor bugetului municipal Ungheni pe anii 2025.-2027 și obiectivele politicii fiscale pe anul 2025.

De asemenea, au stat prioritățile de politici care derivă din Programul de activitate a Consiliului municipal Ungheni , alte documente de politici și strategii sectoriale, precum și acordurile semnate. Totodată, s-a ținut cont de cadrul legislativ în vigoare și toate actele normative adoptate în anul 2024, care au impact asupra cheltuielilor bugetare pe anul 2025.

Prezenta notă informativă oferă detalii cu privire la structura bugetului municipal Ungheni și conține principalele descrieri ale particularităților elaborării proiectului de buget pe anul 2025 și estimările pe anii 2026-2027.

Schimbările majore valorificate, care au ghidat procesul de elaborare a proiectului de buget pentru anul 2025

- încorporarea perspectivei de gen în proiectul bugetului pe anul 2024;

La baza elaborării proiectul bugetului municipiului Ungheni pentru anul 2025 au stat prognoza bazei impozabile, datele Direcției Deservire Fiscală, datele Direcției raionale de Statistică, analiza tendințelor, ca urmare a implimentării politicii bugetar-fiscale pentru anii 2022-2023, scontat 2024, obiectivele politicii bugetar fiscale penul 2025, Serviciul de colectare a Impozitelor și taxelor

locale. Deciziile Consiliului mun. Ungheni adoptate, care au impact asupra cheltuielilor bugetare pe anul 2025.

Proiectul deciziei este însoțit de Nota informativă și alt material informativ adițional cu prevederi generale și de ordin specific anului bugetar 2025, precum și anexele, care prezintă:

- indicatorii generali și sursele de finanțare ale bugetului;
- componența veniturilor bugetului municipiului Ungheni,
- resursele și cheltuielile bugetului conform clasificăției funcționale și pe programe ;
- efectivul – limită de personal pe instituțiile publice finanțate de buget;
- nomenclatorul tarifelor pentru serviciile prestate de către instituțiile publice;
- veniturile colectate ale instituțiilor bugetare;
- volumul alocațiilor instituțiilor bugetare;
- cuantumul fondului de rezervă;
- programul anual al împrumuturilor;

În aceste condiții, în proiectul bugetului municipal pe anul 2025, un accent deosebit este pus pe corelarea strânsă a cadrului de cheltuieli cu cadrul de resurse disponibile, prin sporirea eficacității și eficienței cheltuielilor publice, prioritizării programelor de cheltuieli și direcționării resurselor disponibile la programe de importanță vitală, fără a admite crearea de blocaje financiare în sistemul bugetar al municipiului Ungheni.

Obiectivele bugetului municipa Unghen, pe anul 2025 constau în:

- asigurarea necesităților de finanțare ale bugetului municipal Ungheni la nivel acceptabil de resurse locale în condițiile limitării riscurilor implicate, totodată creând condiții buna activitate a Instituțiilor Publice și realizarea activităților planificate asigurând finanțarea ritmică, menținând echilibrul bugetar;

2. INDICATORII BUGETARI

Proiectul bugetului municipal Ungheni pe anul 2025, este estimat la venituri în sumă de 184456,2 mii lei și cheltuieli în sumă de 178370,8 mii lei, cu un sold bugetar de 6085,4 mii lei.

Sinteza indicatorilor principali ai bugetului 1: venituri, cheltuieli, soldul bugetului și sursele de finanțare – sunt reflectate în anexa nr.1 la proiectul Deciziei.

În scopul facilitării examinării proiectului, precum și pentru a pune la dispoziție o informație mai detaliată decât cea prevăzută în proiectul deciziei și anexele la el, la prezenta notă informativă sunt atașate, ca material adițional, inclusiv 18 tabele privind propuneri de buget pentru anul 2025 și estimările pe anii 2025-2027 elaborate pe bază de programe și performanțe, prin stabilirea unor indicatori de performanță măsurabili și sensibili la dimensiunea de gen..

La elaborarea proiectului de buget s-a ținut cont de necesitatea asigurării unui echilibru bugetar, prin încadrarea cadrului de cheltuieli cu cadrul de resurse

disponibile, prin sporirea eficacității și eficienței cheltuielilor publice, fără a admite crearea datoriilor în sistemul bugetar.

3. ESTIMĂRILE BUGETULUI LOCAL

3.1. Veniturile bugetului municipiului Ungheni

Prognoza veniturilor bugetului municipiului Ungheni pe anul 2025 s-a calculat reeșind din prevederile legislației fiscale în vigoare, analiza bazei fiscale pe fiecare tip de impozite, taxe și alte încasări în perioada anilor 2022-2023 și executarea scontată a veniturilor pe anul 2024. Calculile impozitului pe venitul persoanelor fizice pentru municipiul Ungheni a fost efectuat reeșind din aplicarea ritmului de creștere a fondului de remunerare a muncii pe republică, prevăzut de indicatorii macroeconomici și de fondul de remunerare a muncii pe municipiul Ungheni avînd ca baza datele Biroului Național de Statistică privind venitul din salariul angajaților pentru 2022 și 2023

Cota defalcărilor de la impozitul pe venit din salariu pentru anul 2025 a fost stabilită în marime de 50 la sută din volumul total colectat din teritoriu.

La estimarea veniturilor bugetului municipiului Ungheni pentru 2025 au fost utilizate diferite metode și informații utile cum ar fi;

- Analiza încasării veniturilor pe anii 2022-2023 și estimările scontate pe anul 2024;
- Datele BNS privind numărul de populație la situația din 01.01.2024
- Alte date relevante;

Pentru anul 2025 la bugetul municipal se preconizează acumularea veniturilor în sumă de 184456,2 mii lei, fiind în creștere comparativ cu suma precizată și executarea scontată a veniturilor pe anul 2024 cu 2,3 puncte procentuale.

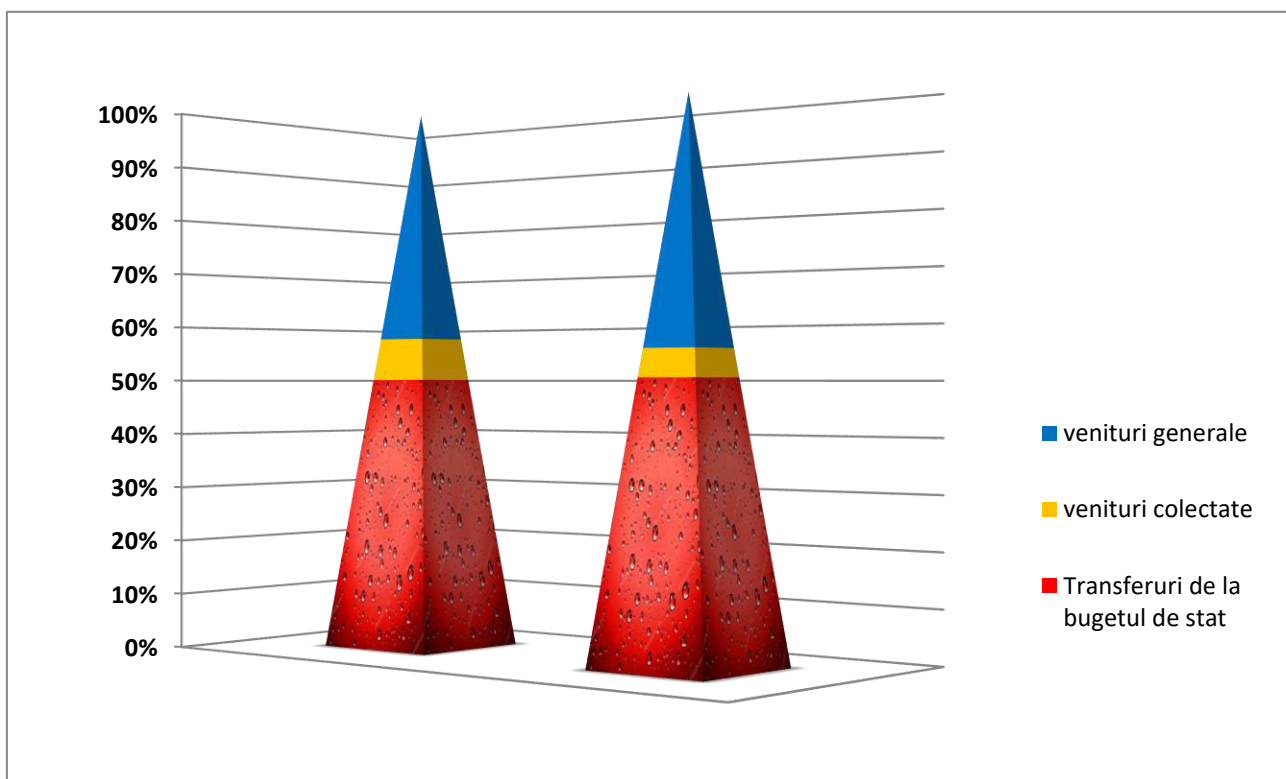
În suma totală a veniturilor bugetului municipiului Ungheni sunt integrate veniturile obținute din impozite și taxe, venituri colectate ca urmare a prestării serviciilor cu plată, transferuri de la bugetul de stat și granturi primite pentru proiecte finanțate din surse externe..

Evoluția principalelor indicatori de resurse a bugetului mun. Ungheni pe anii 2024-2025 se prezintă în următorul tabel:

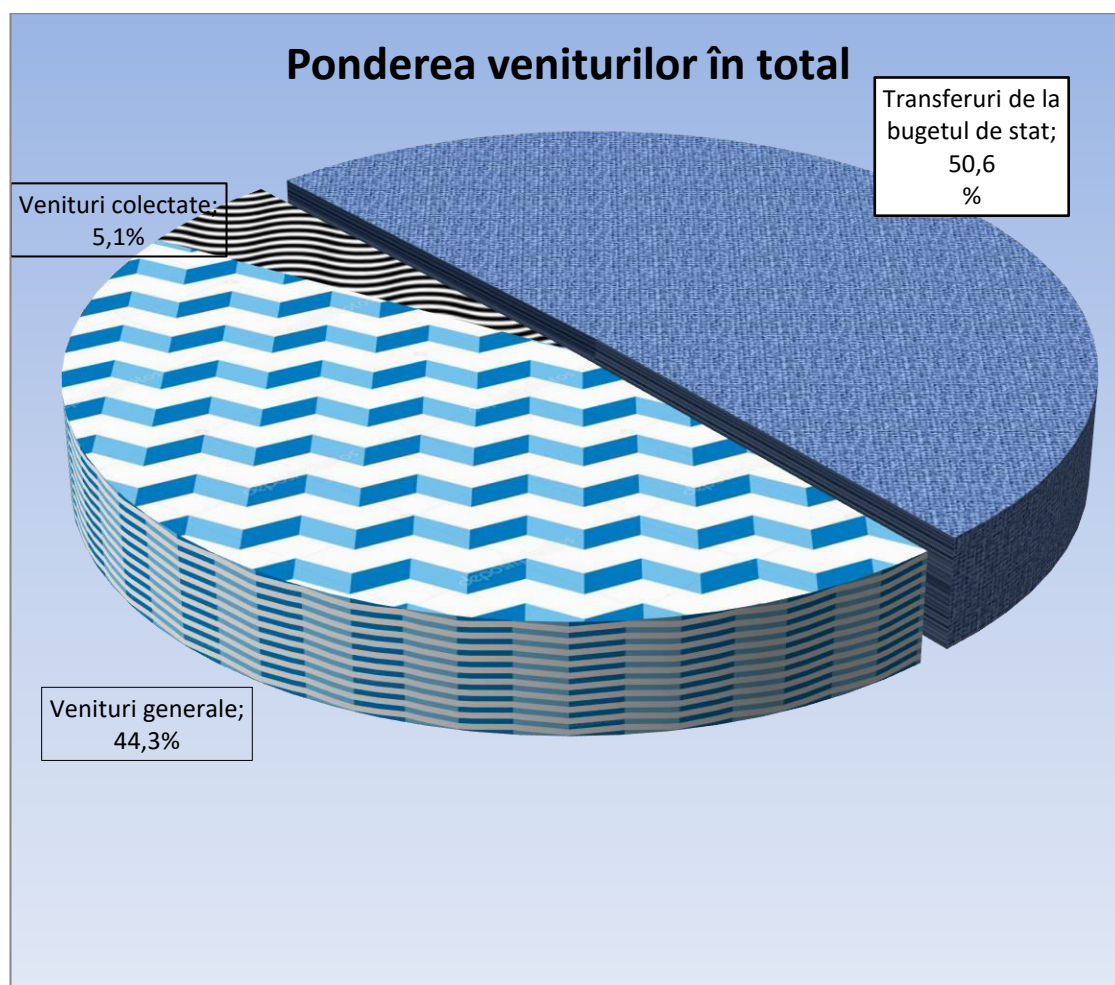
(mii lei)

	Executarea 2023	Aprobat 2024	Proiect 2025	Devieri proiect2025/precizat 2024	
				suma	%
Venituri generale	67705,0	76055,9	81740,0	5684,1	107,5
Venituri colectate	35726,0	13801,4	9409,9	-4391,5	68,2
inclusiv: Granturi primite ,donații	29725,7	6928,7	2501,7	-4427,0	36,1
TOTAL transferuri	93196,7	90405,7	93306,3	2900,6	103,2
<i>inclusiv:</i>					
Transferuri cu destinație generală	13023,4	15075,4	16330,0	1254,6	108,3
Transferuri cu destinație specială	77898,9	74462,3	76976,3	2514,0	103,3
Transferuri primite între instituțiile bugetului de stat și bugetul APL	2274,4	868,0			
TOTAL venituri	196627,7	180263,0	184456,2	4193,2	102,3

Evoluția veniturilor bugetului mun.Ungheni pe anii 2024-2025 se prezintă în următoarea diagramă:

Proгноza încasării veniturilor pe anul 2025 și ponderea tipurilor de încasări în totalul părții de venituri a bugetului mun.Ungheni se prezintă în următoarea diagramă:

În cuantumul veniturilor bugetului municipiului Ungheni, prognozate pentru anul 2024, partea preponderentă – 50,6 la sută sau 93306,3. mii lei o dețin transferurile de la bugetul de stat.

1. Defalcări de la veniturile generale de stat prognozate pentru anul 2025 se estimează în sumă de 62790.0 mii lei, din care:

- 1.1. Impozitul pe venit de la persoanele fizice (IVPF) cota procentuală constituind 50% din totalul IVPF calculat în municipiul Ungheni. (1111) –60200.0 mii lei, inclusiv: impozitul pe venitul reținut din salariu 60200.0 mii lei, impozitul pe venitul persoanelor fizice declarat și/sau achitat 1500,0 mii lei, impozitul pe venit aferent operațiunilor de predare în posesie și/sau folosința a proprietății imobiliare 200,0 mii și impozitul pe venit persoanelor fizice în domeniul transportului rutier de persoane în regim de taxi 40 mii lei.
- 1.2. Impozitul pe venitul persoanelor fizice ce desfășoară activități independente în domeniul comerțului cota procentuală constituie 100% din încasări și se estimează la 765,0 mii lei
- 1.3. La planificarea impozitului pe venit reținut din salariu (111110) s-a luat în considerație dinamica încasărilor pe acest compartiment pe anii 2022-2023 și

estimările scontate pentru anul 2023, politicile statului salariale în sectorul real și bugetar.

2.Veniturile proprii în sumă de 28359,9 mii lei, includ în componența următoarele venituri:

- impozitul pe bunurile imobiliare în sumă de 6260 mii lei;
- taxe locale în sumă de 12085,0 mii lei;
- taxa pentru patenta de de întreprinzător în sumă de 200,0 mii lei;
- arenda terenurilor cu altă destinație decât cea agricolă în sumă de 360,0 mii lei;
- încasări de la serviciile cu plată în sumă de 6908,2 mii lei;
- granturi pentru proiecte din surse externe 2501,7 mii lei;
- alte încasări în sumă de 45,0 mii lei;

3.Transferuri primite între bugetul de stat și bugetul municipal Ungheni în sumă de 93306,3 mii lei, se prezintă după cum urmează :

- transferuri curente primite cu destinație specială pentru învățământul primar și extrașcolar suma de 73813,9 mii lei ;
- transferuri cu destinație specială pentru școli sportive în sumă -3162,4 mii lei ;
- transferuri curente primite cu destinație specială pentru infrastructura drumurilor 9797,1 mii lei;
- Transferuri curente primite cu destinație generală 6532,9 mii lei;

Executarea scontată a părții de venituri pe anul 2024 a bugetului mun.Ungheni se estimează circa 99,6%, comparativ cu prevederile precizate și se prezintă în următoarea tabelă:

Executarea scontată a bugetului municipal la partea de venituri pe anul 2024 se prezintă în următorul tabel:

(mii lei)

Denumirea veniturilor	Cod ECO k 1-4	Aprobat	Precizat	Scontat anual	Devieri	
					Suma	%
1	2	3	4	5	6=5-4	7
<u>Venituri, total</u>	1	166594,0	180263,0	181467,5	1204,5	0,7
Impozit pe venitul persoanelor fizice	1111	54875,0	59305,0	58200,0	-1105,0	-1,9
Impozitul pe buurile imobiliare	1132	5880,0	5905,0	5750,0	-155,0	-2,6
Impozitul privat	1133			3,0	3,0	
Taxa locale	1144	11230,0	11903,6	11748,6	-155,0	-1,3
Taxa pentru patenta de întreprinzător	1145	500,0	500,0	190,0	-310,0	-62,0
Granturi pentru cheltuieli curente	1321		1400,0	2200,0	800,0	57,1
Granturi pentru cheltuieli capitale	1322		869,0	3379,2	2510,2	288
Arenda terenurile cu altă destinație	1415	350,0	350,0	320,0	30,0	-9,0
Incasari de la prestarea serviciilor	1423	6407,6	6872,7	6550,0	-322,7	-4,7

Amenzi și sancțiuni	1431	5,0	5,0		-5,0	-100,0
Donații voluntare pentru cheltuieli	1442		2560,0	2530,0	-30,0	-0,1
Alte încasări	1451	37,0	187,0	191,0	4,0	2,1
Tansferuri	1912	87309,4	90405,7	90405,7		

3.2 Cheltuielile bugetului

Pentru anul 2025, cheltuielile pentru instituțiile finanțate din bugetul municipiului Ungheni au fost estimate în sumă de 178370,8 mii lei.

Cheltuielile (cu excepția celor efectuate din contul transferurilor cu destinație specială) s-au estimat în dependență directă de suma veniturilor obținute și constituie suma de 101394,5 mii lei din totalul cheltuielilor bugetului municipal Ungheni

La estimarea cheltuielilor aferente proiectului de buget pe anul 2025 și estimărilor pe anii 2026-2027, am ținut cont de:

- actele normative și legislative, strategiile și programele care reglementează activitatea ramurilor (domeniilor) respective;
- angajamentele de cheltuieli asumate în anii precedenți cu impact financiar asupra anilor planificați (majorarea salariilor în anii precedenți, rambursarea împrumuturilor contractate pe termen lung, angajamentele contractual cu donatorii externi în cadrul proiectelor finanțate din surse externe, serviciul datoriei interne și externe.);
- volumul veniturilor colectate de instituțiile bugetare;
- actele legislative și normative care reglementează aspectele referitoare la remunerarea muncii (cu modificările și completările ulterioare).

La planificarea cheltuielilor pentru plata mărfurilor și serviciilor s-a ținut cont de tarifele curente, precum și de necesitatea aplicării unui regim strict de economie, un accent deosebit fiind pus și pe îmbunătățirea procedurilor de achiziții publice.

Structura instituțiilor publice întreținute din mijloacele bugetului municipal Ungheni se prezintă în următorul tabel:

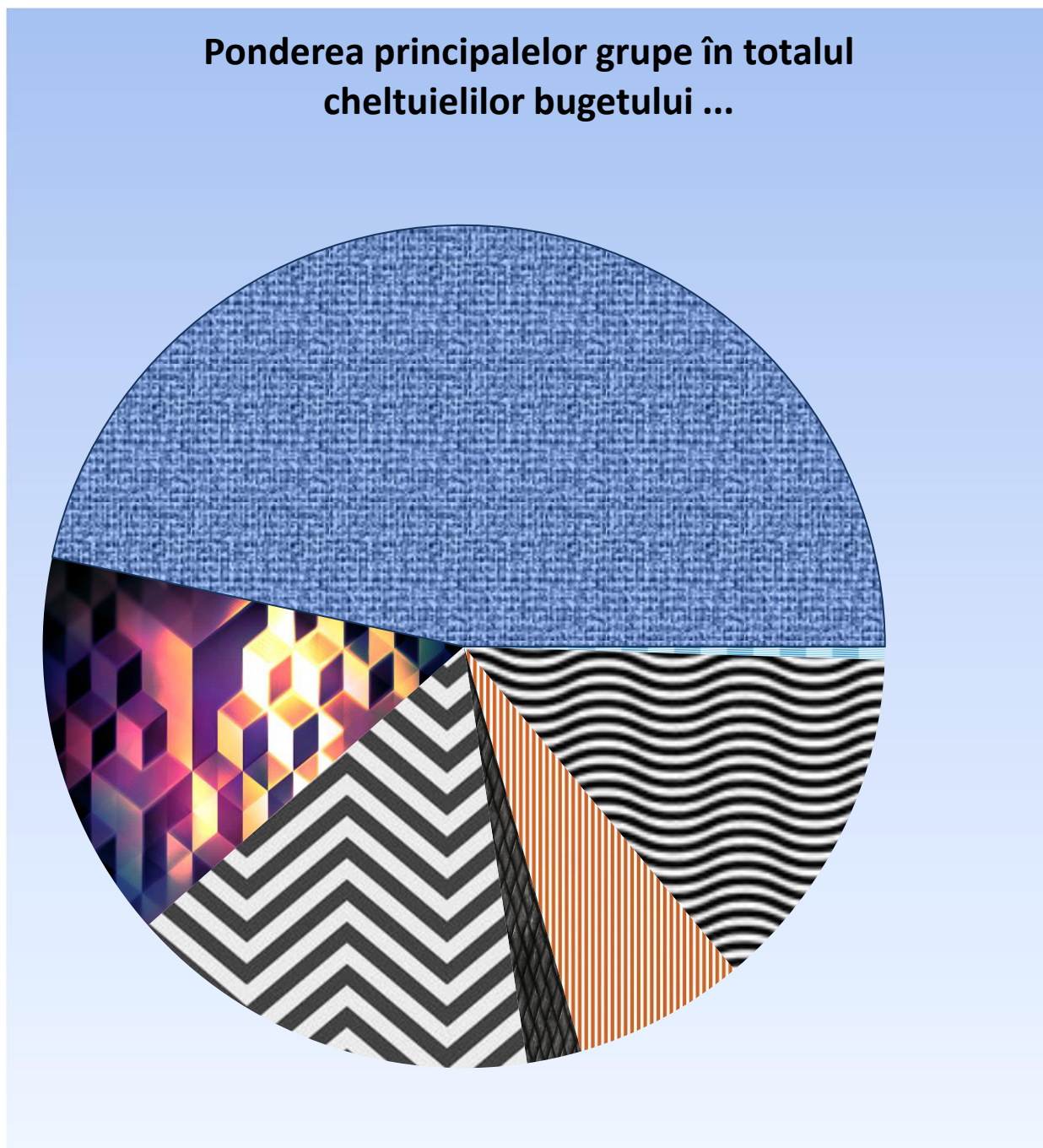
Nr. d/o		Total bugetul mun.Ungheni			
		numărul instituțiilor	numărul unităților	inclusiv:	
				Femei	Bărbați
1	2	3	4	5	6
1	Instituții preșcolare	8	364,0	323,0	41
2	Instituțiile extrascolare	3	77,0	48	29
3	Instituțiile de cultură, sport, tineret, culte și odihnă, turism	8	130,07	46	84
4	Instituțiile de stat cu destinație generală	2	64,0	39	25
5	Instituțiile gospodăria serviciilor comunașle	1	114	20	94
6	Alte instituții de învățământ	1	1,5	2	
TOTAL		23	750,57	478	273

4. CHELTUIELI ÎN CADRUL GRUPELOR FUNCȚIONALE PRINCIPALE

Evoluția cheltuielilor bugetului mun.Ungheni pe anii 2023-2025 pe principalele grupe funcționale în valoare nominală și ca pondere în total cheltuieli se prezintă:

Denumirea grupelor principale	Gr. pr	2023 executat		2024 aprobat		2025 proiect	
		suma (mii lei)	ponderea în suma totală (%)	suma (mii lei)	ponderea în suma totală (%)	suma (mii lei)	ponderea în suma totală (%)
1	2	3	4	5	6	7	8
Servicii de stat cu destinație generală	01	13976,4	6,7	21343,4	11,4	23933,7	13,4
Servicii în domeniul economiei	04	46108,9	22,3	22247,4	11,9	11846,4	6,6
Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale	06	21560,3	10,4	34625,9	18,5	26493,1	14,9
Cultura, sport, tineret, culte și odihnă	08	30884,00	14,9	27947,7	14,9	28321,2	15,9
Învățământ	09	94628,9	45,6	79631,3	42,6	83029,7	46,6
Protecție socială	10	255,7	01	1070,0	0,6	930,0	0,5
Alte servicii în domeniul mediului	05			225,0	0,1	3816,7	2,1
TOTAL		207414,2	100	187090,7	100	178370,8	100

Ponderea principalelor grupe în totalul cheltuielilor bugetului ...

Structura bugetului mun.Ungheni conform clasificăției economice se reflectă în tabelul nr.1 la Nota informativă a proiectului de Decizie.

Ponderea esențială în volumul cheltuielilor bugetului municipal Ungheni estimate pentru anul 2025 revine cheltuielilor de personal și constituie 88221,2. mii lei sau 49,5 la sută din totalul cheltuielilor.

Cu referire la compartimentul “**Cheltuieli de personal**” informăm că, la elaborarea proiectului bugetului pe anul 2025 s-a ținut cont de următoarele măsuri în domeniul retribuirii muncii:
-cheltuielile de personal au fost calculate reieșind din necesitatea acoperirii personalului efectiv încadrat drept bază a servit volumul de cheltuieli de personal aprobat pe anul 2024 și precizat conform modificărilor la art.10 alin (1) din Legii nr.270/2018 privind

sistemul de salarizare n sectorul bugetar privind stabilirea sporului lunar în valoare fixă de 1300 lei.

- pentru anul 2025 cheltuielile de personal au fost estimate reeșind din marimea valorilor de referință aprobate de 2100 lei și 2300 lei și listelor de state aprobate pe instiuții la situația din 01.09.2024 pentru instituțiile de învățămînt și altor instituții subordonate Primăriei municipiului Ungheni la sit din 01.11.2024

Analiza cheltuielilor de personal estimate pentru anul 2024 în prisma funcțiilor se prezintă în următorul tabel:

Denumirea grupelor principale	Gr. principală	Total cheltuieli	inclusiv	Ponderea ch.personal în total cheltuieli	Ponderea ch.de personal la nivel de grupă principală în total ch.personal
			cheltuieli de personal		
1	2	3	4	5=4/3*100	6
Servicii de stat cu destinație generală	01	23933,7	9632,4	40.2	10.9
Servicii în domeniul economiei	04	11846,4	483,0	4,1	0, 5
Protecția mediului	05	3816,7	289,0	7,5	0,3
Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale	06	22693,1	9784,5	43,1	11,1
Iluminare stradală	06	3800,0			
Cultura, sport, tineret, culte și odihnă	08	28321,2	14824,2	52.3	16.9
Învățămînt	09	83029,7	52748,1	63.5	59.8
Protecție socială	10	930,0	460,0	49,5	0,5
TOTAL cheltuieli		178370,8	88221,2		100

Cheltuieli în cadrul grupelor functionale principale

1. Servicii de stat cu destinație generală (*grupa funcțională 01*)
2. Servicii în domeniul economiei (*grupa funcțională 04*)
3. Servicii în domeniul mediului (*grupa funcțională 05*)
4. Gospodăria de locuințe și gospodăria comunală (*grupa funcțională 06*)
Programul 75 “Dezvoltarea gospodăriei de locuințe și serviciilor comunale”,
“Ilumnare stradală”
5. Cultură, sport, tineret, culte și odihnă (*grupa funcțională 08*)
- 6.Învățămîntul (*grupa funcțională 09*)
Programul 88 “Învățămînt”
- 7.Servicii în domeniul protecției sociale (*grupa funcțională 10*)

5. BUGETE PE PROGRAME ȘI PERFORMANȚĂ

Bugetarea fundamentată pe programe și performanțe este elaborată în temeiul capitolul XI al Setului metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului aprobat prin ordinul Ministerului Finanțelor nr. 209 din 24 decembrie 2015 și se prezintă în tabelul nr.4.1-4.18 la nota informativă. Indicatorii de performanță integrează indicatorii sensibili la dimensiunea de gen, conform sintezei prezentate în următorul tabel:

Sinteza programelor de cheltuieli cuprinse în bugetul raional, se prezintă:

Denumirea programului/subprogramului	Cod	Numărul anexei	inclusiv
			Subprogram sensibil la dimensiunea de gen BSG
Executivul și serviciile de suport	O3		
Exercitarea guvernării	O301	4.1	
Domenii generale de stat	O8		
Gestionarea fondurilor de rezervă și de intervenție	O802	4.2	
Datoria de stat și a autorităților publice locale	17		
Datoria internă a autorităților publice locale	1703	4.3	
Datoria externă a autorităților publice locale	1704	4.4	
Dezvoltarea transporturilor	64		
Dezvoltarea drumurilor	6402	4.5	
Dezvoltarea turismului	6602	4.17	
Protecția mediului	70		
Management în domeniul protecției mediului	7001	4.18	
Dezvoltarea gospodăriei de locuințe și serviciilor comunale	75		
Dezvoltarea gospodăriei de locuințe și serviciilor comunale	7502	4.6	
Iluminare stradala	7505	4.7	
Cultura, cultele și odihna	85		
Dezvoltarea culturii	8502	4.8	
Protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național	8503	4,9	
Odihnă și agriment	8506	4,10	
Tineret și sport	86		
Sport	8602	4.11	1
Tineret	8603	4.12	
Învățământ	88		
Educație timpurie	8802	4.13	1
Educația preșcolară	8814	4.14	1

Servicii generale în educație	8813	4.15	
Protecția socială	09		
Protecția social în cazuri excepționale	9012	4,16	
Total		18	3

Scopurile, obiectivele și indicatorii de performanță, inclusiv indicatorii de performanță sensibili la dimensiunea de gen a subprogramele enunțate în sinteză sunt oglindite în tabelele nr.4,1-4,18 la prezenta Notă informativă.

Bugetarea pe bază de programe este în strânsă legătură cu planificarea pe termen mediu în conformitate cu Strategia de dezvoltare deoarece majoritatea politicilor au o durată mai mare de un an.

Bugetele pe programe cuprind toate resursele bugetare.

Proiectul bugetului municipal pe programe pentru anul 2025 este expus în anexa nr.3 la proiectul de decizie “Resursele și cheltuielile bugetului municipal Ungheni conform clasificăției funcționale”, ce însumează 11 programe și 18 de subprograme, aprobate conform prevederilor Dispoziției primarului mun. Ungheni nr.79-02/1-07 din 29.02.2024 „Cu privire la calendarul deactivității pentru elaborarea proiectului bugetului local pentru anul 2025 și estimărilor pe anii 2026-2027”.

Proiectul bugetului municipal pe anul 2025, ca și în anii precedenți are un caracter social pronunțat. E necesar de menționat că, necesitățile sau cererile suplimentare ale instituțiilor publice depășesc cu mult posibilitățile bugetului.

În scopul atribuirii unui grad mai mare de transparență, proiectul bugetului municipal pe anul 2025 este prezentat printr-un șir de anexe atât la partea de venituri, cât și la cheltuieli. Considerăm, că structura proiectului bugetului în așa mod redă mult mai desfășurat indicatorii proiectului bugetului și face mai accesibilă înțelegerea acestor indicatori de către beneficiarii mijloacelor financiare de la bugetul municipal, inclusiv și de către populație.

Tabele la Nota informativă

Anexa nr.1. Proiectul de venituri estimat perioada 2025-2027.

Anexa nr.2. Proiectul cheltuielilor bugetului local conform clasificăției economice estimat pentru perioada 2025-2027 .

Anexa nr.3.1-3.4 Informație privind cheltuielile pe instituțiile bugetare, finanțate din bugetul municipal pe anul 2025.

Anexa nr.4.1-4,18 Sinteza programelor de cheltuieli ale bugetului local. 2025-2027